

1888 The Children's Blizzard

De hadde gått ned i knestående, fikk omtrent ikke puste. Ola på 13 holdt hardt om sin 8-årige lillesøster, mest dro henne på hofta med seg. De var som krystaller, fullstendig innrimet i is. De ble tvunget i en retning, med vinden. For en kort stund siden trodde Ola at han skulle komme til de store steinene, som på et vis dannet en liten hule, i det minste et overheng. Nå skjønnte han at de aldri ville finne de. Han var i ferd med å gi opp. Han hadde tatt av seg vesten og tullet sin søster inn i den, men det hjalp nesten ikke. Hun var allerede som en stiv liten stokk han bar på. Nå hang hun ved siden av ham, de så på hverandre. Leppene klarte ikke å forme ord. Blikket hennes sa farvel. Hun visste hun skulle dø. Han visste det. De forsøkte å gi hverandre et kjærlig smil, et takk - et håp om å møtes igjen. Så gikk hun ut av tiden. Han klarte ikke å slippe henne. Slik sto han på knærne og lot livet passere i revy. Familien hans som hadde utvandret fra Skatval i Norge i 1865. Om faren som hadde så mange ganger fortalt om fjellene i gamlelandet. Ett var ovenfor gården. Der lekte de hele tiden. Tenke seg fjell som strakte seg inn i himmelen. Han som aldri hadde gått i en motbakke ute på prærien. Han tenkte på farens fortellerstunder, hvor favoritthistorien var da faren som tiåring i 1860 møtte kongen. Hele familien hadde dratt fra husmannsplassen på Skatval og ned til en militærleir for å se kongen. Han skjønnte ikke helt hva en konge var for noe, men på skolen hadde lærerinnen en dag viste frem noen tegninger av en person med krone, merkelig. Ei krone han visstnok hadde fått et par år tidligere i en stor kirke i byen ved Skatval. Da hadde også hele familien

dratt for å se kongen. De rodde da med båt over et stort vann, som de kalte «fjorden». Der var en av verdens største kirker. «Den var så stor», sa faren hans, «at deres egen kirke kun et lite stykke unna gården deres nå, kunne fått plass i inngangsdøra». Faren pratet ofte om denne turen til Nidarosdomen. Da var han like gammel som lillesøster til Ola, som nå lå død ved siden av ham. Ola våknet til igjen, kastet et sist blick på sin søster og forsøkte å reise seg opp. Men kreftene var borte. Snøen begynte å pakke ham inn. Han var så sliten. Kroppen skalv. Han visste han ikke måtte sovne. Men det var så godt å bare ligge noen sekunder i ro. Litt til, bare litt til.....- «Fader Vår, du som er i himm.....». Det siste han så var ansiktene til mor og

far. - Vi lar denne fingerte Ola bli funnet dagen derpå i krabbende stilling som en slags monumental veiviser til en av Amerikas mest tragiske hendelser en januardag i 1888, hvor flere hundre skolebarn frøs i hjel på prærien.

Mellom 1850 og 1890 økte folketallet i Amerika fra 23 millioner til 62 millioner. I dag er folketallet i overkant av 330 millioner. I 1888 var det 38 stater, som først ble til 50 stater i 1959. Nord og Sør-Dakota, Arizona, New Mexico og Utah var «territories». De hadde ikke samme rettigheter, kunne f. eks ikke stemme «på president» hvert fjerde år. Faktisk finnes slike «territories» også i dag: Puerto Rico, US Virgin Islands, Pacific Island of Guam og American Samoa. At folk dro vestover og spredte seg utover den enorme prærien skyldes at østkysten var opptatt da president Abraham Lincoln innførte The Homestead Act of 1862, som ga immigranter retten til å kjøpe noen få mål mest til en symbolsk pengesum, og med forpliktelse til å ivareta plassen i minst fem år. Da norske immigranter dro vestover var det fire forhold som skremte dem, i ulike grad selvsagt ut ifra bosted. Disse var:

1. Præriebranner.
2. Gresshopper.
3. Indianere.
4. Overraskende vær/plutselig og kalde stormer.

Gresshopper, spesielt de som het «locuts», var brune og grønne og kom fra Rocky Mountains. Disse fortæret alt, inkl. klesvasken. To-tre somre etter hverandre, hvor avlingen ble spist av gresshopper, førte til at mange ga opp og dro østover til de store byene igjen. Etter borgerkrigen og frem til begynnelsen av 1900-tallet var det mange styggår med gresshoppersvermer. Men så tok det brått slutt, eller i det minste ikke så hyppige. Det var på 1880-tallet enorme svermer. En var på hele 1800 miles / 110 miles (2880 km lang og 176 km bred), altså gjennom flere stater samtidig.

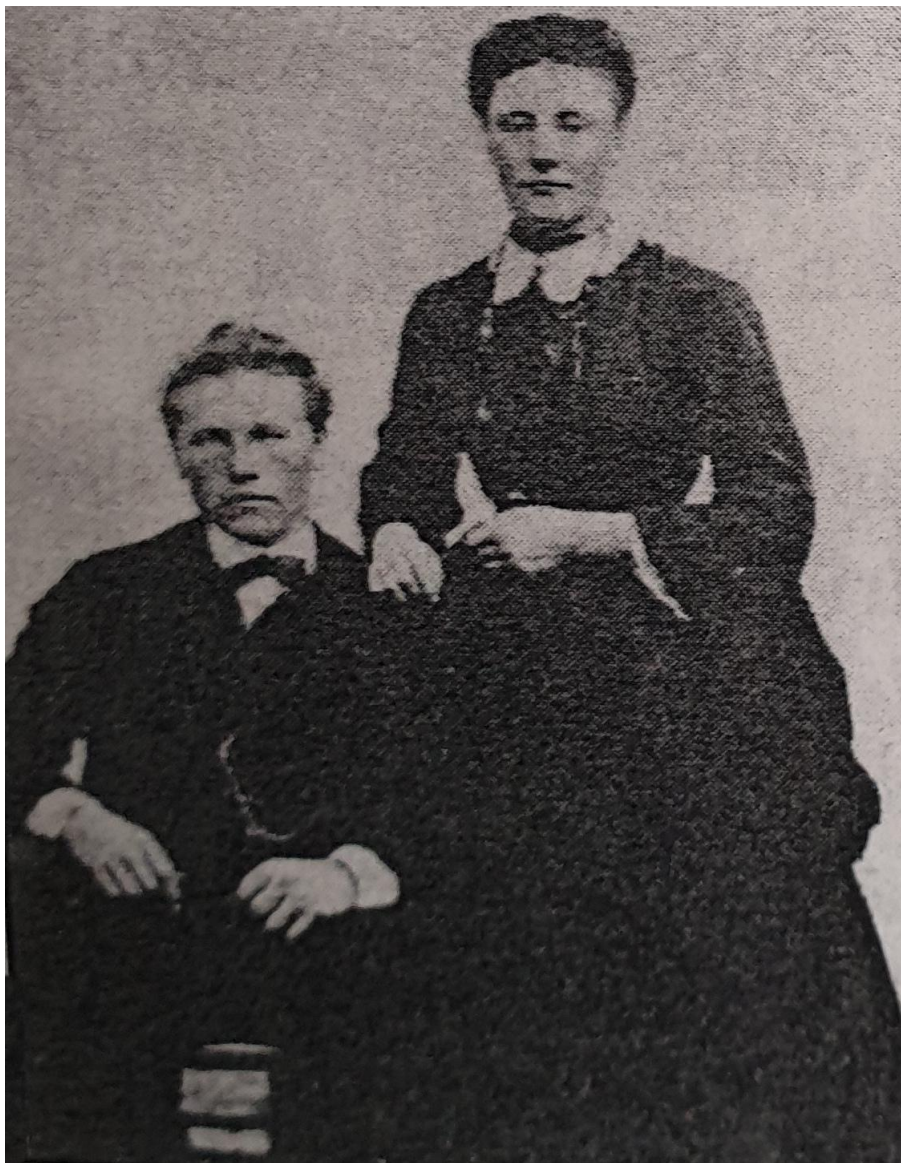
Muligens var det opp mot 10 millioner innfødte (indianere) på Columbus sin tid. I dag utgjør «indianerne» ca. fem millioner. Landet deres «ble tatt fra dem», eller rettere sagt livsgrunnlaget og livsmønsteret, som var helt avhengig av bøflene for flere av stammene, spesielt på prærien og the great plains. Det var omkring 550 forskjellige nasjoner med stammer spredt over hele Amerika, med sin unike kultur og sitt språk. Store deler av prærien tilhørte sju forskjellige stammer (tribes), både vandrende (nomader) og faste, innenfor det som heter Sioux Nation. Årsakene til at de på et vis forsvant og/eller havnet i egne reservater, var:

1. De hvite tok vekk bøffelen, som ble skutt grunnet jernbanen og hvite bosetninger.
2. Hvite mikset seg med innfødte, tok med inn sykdommer.
3. Frykt og sinne / opprør.
4. Indianerne lot seg kjøpe, ble forrædere/svikere blant sine egne.
5. Alkoholen.

Jeg ser ofte at *forståsegpåere* ilegger immigrantene og de hvite en skamfull skyld. Dagens amerikanske ungdommer skammer seg over sine forfedres fremferd og behandling av prærien og indianerne. Det blir mest feil, i det minste for enkelt. Ingen ser inn i fremtiden, det var en kamp for å overleve, og flere kulturer kolliderte der og da, også internt blant indianerstammene. Hva annet kunne immigrantene ha gjort? Hva ville du ha gjort? Hva med de som er innvandrere til ulike land i dag? Alle kulturer og riker har hatt en tendens til å gå til grunne, andre til å oppstå. *Survival of the fittest* skapes der og da.

Med denne lange innledningen som bakteppe skal vi bevege oss over til en av de største katastrofer i Amerika's historie, en forferdelig storm som rammet nybyggerne nettopp ute på den store prærien og midt oppe i de faktorer nevnt innledningsvis her. At det var så mange skolebarn involvert, gjør hendelsen ekstra. Ingen er helt sikre på hvor mange som omkom i det som ble hetende The Children's Blizzard, da seinamputasjoner og andre komplikasjoner førte til at flere døde ganske lenge etterpå også. Men de fleste anslår at antallet lå et sted mellom 250 og 500, hvorav storparten var skolebarn.

Det er ikke like enkelt, eller alltid korrekt, å rangere ulykker, men kan nevne at Johnstown flood i Pennsylvania år etterpå krevde mer enn 2 500 menneskeliv da The South Fork Dam kollapset den 31. mai 1889. Dette var en dam/demning som ble bygd i 1840 i Little Conemaugh River, 14 st. miles ovenfor Johnstown. Dammen brøt etter flere dager med ekstremt kraftig nedbør, og frigjorde 14,55 millioner kubikkmeter vann. Så har vi Galveston orkanen i 1900 med 8 000 døde.

Bryllupsbilde av Ole og Gro Rollag i mai 1873

Gro Rollag, f. 13. januar 1851 og Ole Rollag, f. 6. januar 1854 emigrerte fra Tinn i Telemark 24. april 1873, kun fem dager etter at de giftet seg. Amerikaferden ble deres bryllupsreise.

Begge hadde etternavnet Rollag før de giftet seg også, men kom fra ulike Rollag-gårder. Broren til Gro, Østen Rollag, emigrerte til Amerika sammen med deres mor Kari Nilsdtr den 15. mai året etterpå, etter å ha startet sin emigrasjon ved hjelp av en båt de kalt Rjukan på Tinnsjø. De ble en uke i Kristiania på skipet Kong Sverre fra Norsk Line. Skipet ble for øvrig til vrak ved Dunkirk 16. okt 1875 og Norsk Line gikk konkurs.

*Representanter for Rollag-familien i Beaver Creek, 26. april 2022.
F.v: Carlene Rollag Lawler, Britta Rollag, Doreen Rollag, Kevin Rollag og Kristi Rollag*

Faren Knut Rollag døde i 1862. Gro og Ole kom over fra England med Gunnard Line, en ferd som endte opp i Boston 13 dager senere. Derfra kom de til Jacob Abrahamson's hjem i Decorah, Iowa. Her i Winneshiek County var all jord opptatt. Da mor Kari og Østen kom over året etterpå, ble det organisert et vogntog vestover med mål Rock County øst av Sioux Falls. Ole måtte låne 75 dollar av sin søster for å kjøpe seg to okser. Den ene ble skadet og måtte selges. Og etter en strevsom vandring kom de til section 13 i Beaver Creek den 9. juni 1874. Her, omtrent på statsgrensen mellom Minnesota og Dakota Territory, slo Gro og Ole seg ned (i Minnesota), mens Østen og mor Kari havnet på andre siden, i Garretson, da de kom til området den 2. mars 1875. Gro ble hetende Grace, og broren Østen tok navnet Austin i Amerika. Det er faktisk et lite under at de klarte seg og ble værende. På veien til Rock County fikk de for første gang erfare gresshopper, og ble skremt av det de så. Og deres første avlinger de to første årene forsvant også grunnet gresshopperne. Flere nybyggere omkring ga opp. Det som reddet dem var byggingen av jernbanen mellom Worthington og Sioux Falls. Den ga arbeid til den som ville. Ole Rollag ble på ett vis en pendler. Hver lørdag kveld vandret han til fots hjem 12 miles (19,2 km), og tilbake på jobb mandag morgen. Med oksespann tok en tur fra farmen til et større tettsted fire dager (t/r). Et ikke så lite sjansespill vinterstid. Husk det var ikke et tre å skjule seg bak. Og enkelte *ravins* (kløfter) kunne være skumle feller som en

*26. april 2022
Doris Rollag Rye i Sioux Falls, SD*

vinterstid ikke kom seg opp igjen fra med okser. Det skal opplyses at nettopp under arbeid med Great Northern Railroad den 7 januar 1873, omkom 70 menn i en blizzard.

I dag er Rollag-slekta i Beaver Creek representert ved de på bilde over her. Det er to brødre Nelson i Garretsson, men de var ikke hjem da jeg var der, ei heller virker så interesserte. Og i Norge har jeg tatt med familien Tov Arne Bøhle Gaustad og Ingrid Haakanes. Tov Arne er sønn av tremenning til brødrene Nelson, og Ingrid Haakanes er femmenning med disse brødrene. Sett i relasjon til paret som utvandret, er Ola Person Rollag fetter av tippoldefar til Tov Arne Bøhle Gaustad, og Gro Knutsdtr Rollag er kusine av oldefar til Ingrid Haakanes.

Familien Rollag sitt sodhouse på museum i Minneapolis

Familien Rollag bodde i sju år i torvhus (sodhouse), hvor ungene kom tett, før de fikk reist seg et lite hus av plank. Snart hadde de 11 barn. Den 12. januar 1888 var det sju barn hjemme. Inne hos mor Grace var de fire barna: Nels, Clara, Susan og Anne Marie. Far Ole hadde tatt med seg 11-årige Charley bortover prærien for å hente hjem høy fra en høystakk, nærmere 2 km unna. Ute ved fjøset/låven holdt den 13-årige sønnen Peter på å vanne kyrne.

Rollag-farm 'n i dag

Denne torsdagen i januar 1888, hadde startet med et fantastisk flott vær, temperaturen var stigende, det ble godt og varmt - det var som fönvinden ned fra fjellene hjemme i Norge. De av ungene som valgte å dra på skolen, eller i det hele tatt hadde en skole i nærheten, tok på seg lette og behagelige klær og vandret av sted. Ytterklær, luer og votter var helt unødvendig. Når det her skrives at ungene valgte å dra på skolen, ligger det faktum at foreldrene av og til holdt noen av barna hjemme for nødvendig arbeid. Det og matauke gikk ofte foran skolen. Slik også denne fine januardagen som måtte utnyttes til nettopp praktisk arbeid, en visste at dette var unntakene – nå i denne årstiden kunne det være langt mellom slike fine arbeidsdager. Dette er viktig å ha med seg med tanke på at langt flere skolebarn kunne vært ute på skoleveien den dagen - enn det faktisk var.

*Representanter for nærmeste slekt i Norge i dag
Over f.v: Tov Arne, Olav, Siri og Helle Bøhle Gaustad
Bildet til venstre: Ingrid Haakanes*

Da værømslaget kom på under et øyeblikk, var far Ole og Charley på vei hjemover litt over ½ mile (1 km) fra husene. Plutselig kom vinden og kastet høylasset rundt. Samtidig kom snøen, bitene kald og snøflak som skar opp huden. En fikk ikke puste, ble tvunget til å snu seg med vinden. Det fantes ikke noe å skjule seg bak. Forsøkte en å gå mot vinden i retningen hjemover, eller det en trodde var hjemover, ble både hester og folk tvunget inn i en usynlig drift. Etter noen sekunder, hvor en fortsatt trodde en var på vei hjem, var en faktisk på vei vekk. Ole forstod dette bedre enn noen, og valgte å la seg blåse bakover mot det han mente var naboen. Han hadde flaks, og med sin sønn som nå var kraftig forfrosset, kom de seg inn hos naboen noen kilometer unna. En eldre mann i nærheten frøs samtidig i hjel.

Da stormen kom, skjønte Grace at sønnen Peter ville få problemer med de urolige kyrne. Hun løp derfor ut for å hjelpe ham. Med store anstrengelser fikk de alle de forskremte dyrene i sikring, og skulle selv ta seg inn i våningshuset. Men det er ikke som på norske gårder. Her ute på prærien på 1800-tallet var det bokstavelig forblåst, ikke noen trær eller vokster som ble beskyttelse. De første farmer (gårder) ble ofte etablerte slik at fjøset/låven lå et bra stykke unna våningshuset for dermed å unngå lukt og insekter fra nettopp fjøset. Denne avstanden ble av og til for stor, og vi vet om folk som frøs i hjel mellom fjøset og våningshuset. Dette visste selvsagt Grace, og i ettertid tenkte hun nok sine tanker der de akkurat i siste liten kom

seg opp trappa og inn. Da var tankene for lengst rettet mot mannen og sønnen der ute i infernoet. Timene ble lange, senarioene mange for Grace.

Mens dette pågår, holdt broren Austin og hans kone til på baksiden av sitt fjøs. Mor Karin som holdt til inne, merket at stormen kom utrolig kraftig og dag ble omtrent til natt i overført betydning. Hvem kunne finne fram i slikt vær? Gårdsplassen ble plutselig en forrædersk felle. Men gamle Kari visste råd. Hun tok ei stor kubjelle, klore seg fast i altanstolpen og ringte med bjella alt hun orket. På det viset fant sønnen og hans kone «veien hjem». Austin Rollag skrev mange år etterpå at noen mente at stormen ikke var verre enn andre de hadde opplevd, men de kunne umulig ha vært ute den dagen. Ingen annen storm kunne sammenlignes med den i januar 1888, skrev Austin Rollag.

Det skal innskytes at det kunne være enkelte andre farer for naive nordmenn på utvandring. David Laskin forteller om oppdalingen John B. Reese som utvandret. Han var en av ungdommene som overlevde The Children's Blizzard. Men skjebne kunne ha innhentet ham på en annen måte. Da han som liten gutt kom bort fra sine foreldre ved ankomst havna i Amerika, ble han tillokket av en kvinne. Bare en tilfeldighet gjorde at kvinnen ble oppdaget. Vi kjenner slike tilfeller fra vår egen tid, med bortførte/ forsvunne barn, og at det hendte blant emigrantene er nok trolig underrapportert.

Lois Preheim

Mellom 1873 og 1883 kom det over 18 000 spesielle personer fra Russland, Ukraina, Tyskland og Sveits. Dette var de som senere ble kjent som mennonitter, oppkalt etter den nederlandsk-frisiske presten Menno Simons. I dag finnes om lag 700 000 mennonitter seg i USA. Det er en religiøs bevegelse, som kjennetegnes for sine kvinner som ofte går i kjoler, hvite hodetørkler eller hatter. De sendte en delegasjon over som fikk et møte med president Ulysses S. Grant i DC og general Custer, som kunne litt tysk. Mennonittene søkte om privilegier. De ble ikke innvilget. En av de som mesterlig har skrevet en bok om The Children's Blizzard, er Lois Preheim, som selv tilhører mennonittene. Jeg har fått meget god kontakt med henne. Hennes bok følger også mine spor, men fremfor alt er boken så flott bygd opp, og gledelig originalt ved hjelp av matoppskrifter. Meget spesielt, og interessant.

*På grava til Lena Schopp, 24. april 2022. Hennes grav til høyre, morens til venstre.
F.v: Gilbert Woebbecke, Janice Woebbecke, Kimberly Woebbecke og Dave Woebbecke*

Så skal vi til Johann Friedrich Schlesselmer. Han forlot Hanover i Tyskland, og slo seg ned i nærheten av Seward i Nebraska. Denne Friedrich hadde en datter, Lena, som var fem år da faren dør. Enken Wilhelmine giftet seg to ganger til og fikk 11 barn i to kull. Lena fikk kopper, overlevde, men med mange store, stygge arr. Stefaren fortrakk sine egne barn, og stakkars Lena ble satt bort til familien Woebbecke.

Lena ble nok preget av alt dette, ble innesluttet og hard. Hennes lærerinne Stella Badger hadde problemer med å få Lena til å lære engelsk, hun snakket bare litt tysk.

Lena ble det lærerinnen kalte meget sta. Da stormen kom ville Lena ikke gjøre det lærerinnen hennes sa, og stakk av ut i stormen. Hennes lange kamp mot døden er så godt beskrevet, men vi lar det ligge nå. Faktisk overlevde hun, men måtte amputere. Hennes fremtid så mørk ut, og livsforsikringen gjennom ekteskap var mest umulig for den arrete jenta. Likevel ble hun i 1901 gift som 24-åring med George Schopp. Hun døde så to år etterpå, kanskje i barsel eller var det noe annet som lå bak, slik David Laskin spør i sin bok. Hennes mor døde noen få dager senere. De er gravlagt ved Immanuel Luther Cemetery ved Ruby, mellom Seward og Milford, sør av H80, langs vei 266 - straks sør av 0-street. Ikke så lenge etter gravferden, kom en ny kraftig blizzard som knuste gravsteinen. Uansett, her hviler

Lena, som ingen brydde seg om da hun var skolejente grunnet hennes arrete ansikt. De så henne på et vis ikke da. Ser en bort ifra Catherina og William Woebbecke, var det knapt noen som ville legge merke til henne da hun levde, og ingen vil legge merke til henne nå. Et kort, vondt og sorgelig bortgjemt liv, til ettertanke. Stakkars Lena.

Lena gifte seg med George Schopp

Lena vokste opp hos Woebbecke i huset bak i bildet. Det lå knappe 1 km fra skolen.

Bak f.v: Ronney Woebbecke og David Woebbecke

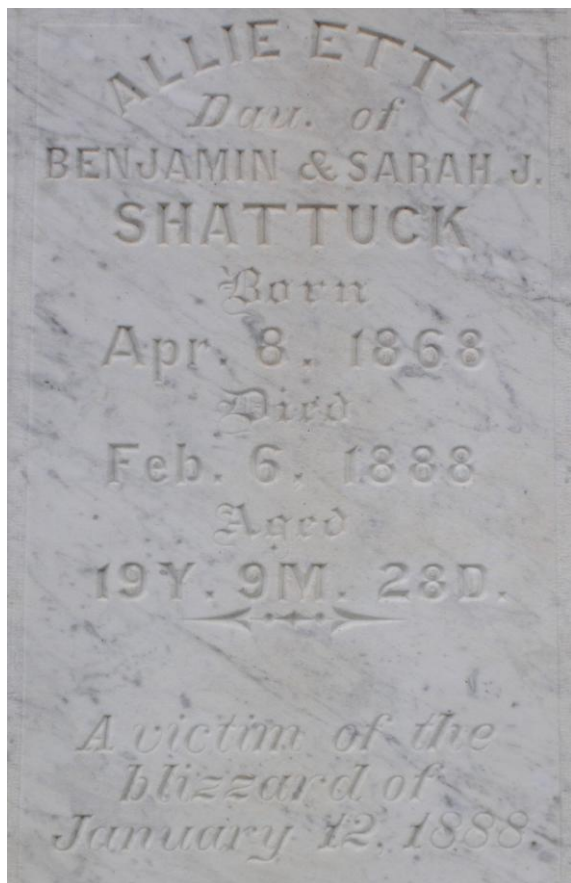
Foran f.v: Gilbert Woebbecke, Janice Woebbecke og Kimberly Woebbecke

Wilhelm og Catherina Woebbecke som tok seg av Lena. Det heter seg at det var Wilhelm som fant henne nesten død i snøen, og dermed reddet hennes liv

Blant andre mennoitter som kom, var Anna & Johann Kaufmann, sønnene Johann og Peter (en annen Peter døde fire år gammel). De kom fra Walheim i Tyskland og var blant 342 som kom i juli 1874 fra Liverpool med dampskipet *City of Chester* fra Inman Line. Det spesielle med dette skipet var at alle tjenerne om bord var svarte, og det var nok første gangen mennoittene så svarte mennesker. Fire brødre av Anna emigrerte samtidig med sine familier. Alle slo seg ned i Rosefield i Turner County, Sør-Dakota. Denne Kaufmannfamilien nevnes fordi det var en av de som mistet flere barn i The Children's Blizzard, og hvor en har gjenskapt ganske så nøyaktig hva som hendte. Og det gir en ekstra dimensjon over skjebnene å vite at straks etter at Johann Kaufmann mistet sine barn, kom han under arbeid med en slåmaskin til å kutte beina av en guttunge som var på besøk. Det ble for meget for Kaufmann. Kort tid etterpå døde han. (Gladys, f 1912 og Anna Kaufmann, f 1917, bodde i Freeman).

En annen mennoitt-familie var Maria & Johann Albrecht. Dette var en familie som var sterkt belastet før de kom til Amerika. De hadde mistet alle sine tre barn. Så ble Johann jr. født om bord på overfarten. De slo seg ned i Rosefield twp i Turner County, SD. Denne Johann ble sentral da hans lærer James P. Cotton bestemte at ungene skulle ta seg hjem da stormen kom. Av de sju ungene som dro, omkom de fleste, blant annet Kaufmanns nevnt ovenfor her. Likså barn av Peter & Freni Graber. Freni døde i 1875. De hadde sju barn. Peter giftet seg igjen tre uker etterpå med Susanna Gering og fikk åtte barn til. Flere av de som omkom i The Children's blizzard fra Rosefield, hviler i dag ved Salem Mennonite Church. I Turner County mistet familien Peter Wierenga fire barn i stormen. Peter Heins mistet tre barn i samme county. Det hevdes at noen av de omkomne hadde overbemannet lærerinnen og stakk av fra skolen, de ville og skulle «selvsagt» klare å ta seg hjem. Det skal bemerkes at da tidene var som dårligst ute på prærien for nettopp mennonittene, ble det innen bevegelsen ordnet med donasjoner, blant annet ble store mengder med mel sendt vestover fra andre mennonitter.

Gravsteinen til Etta i Seward, Nebraska

Benjamin Shattuck ble født i Ohio i 1835. Han kom med i borgerkrigen og hans krigstjeneste er viden kjent. Trolig ble han tatt av The Confederates og havnet i Belle Isle eller Andersville. Etter krigen giftet han seg med Sarah Jane Targe og de bodde første tiden i Seward. De fikk datteren Etta den 8. april 1868, og flytter til Atkinson, Holt County, NE - hvor Etta etter hvert blir lærerinne ved Bright Hope School (distrikt 141) i Holt County. Ben & Sarah flyttet tilbake til Seward. Den dagen The Children's Blizzard traff området var Etta på vei for å hente sin lønn, og dagen derpå skulle hun slutte ved skolen og reise tilbake til sine foreldre i Seward. Så ble hun overrasket av stormen. I løpet av sekunder var hun mest gjort om til en iset statue. Hun visste at dersom hun holdt seg ved et gjerde, som på den tiden var uvanlig ute på prærien – så kunne hun muligens komme til nærmeste nabo fra skolen. Men slik skulle det ikke gå. Hun ble tappet for krefter, mistet sansene og til slutt fikk hun krøpet under en tilfeldig høystakk. Her svevde hun mellom liv og død i 78 timer før hun ble funnet. Et biologisk under. Denne Etta Shattuck ble en nasjonal helt med basis i sin utholdenhet og medisinske tilstand. Hun hadde overlevd noe som ikke skal gå an. Men så måtte hun gjennom en amputasjon som svekket henne, og hun døde kort tid etterpå: 6. februar 1888, og ble som en heltinne gravlagt blant veteraner fra borgerkrigen. En stor ære.

Etta Shattuck

Pat Miller, i historielaget i O'Neill, rettleidet meg da jeg skulle finne skole 141 ved Emmet

Så skal vi til Harmony twp ved Wessington Springs, Sør-Dakota. Der hadde lærerinne May Hunt ved Knieriem skole, tatt med seg sju elever og ville over broa ved skolen og ta seg frem til Hinner huset. Etter broa tok de feil retning, og måtte søke ly i en høystakk, mens den største eleven, Fred Weeks, på 18 år, tok seg en rekognoseringsstur. Faktisk gikk han til Hinner to ganger, for å forsikre seg om at de alle ville kunne klare det. Men det gikk ikke. Da de ble reddet var de mer døde enn levende. Fred hadde dekket de minste barna. Da han reiste seg opp og skulle følge med inn i Hinner-huset, falt han om og døde.

*27. april 2022 vest av Wessington Springs.
Darell Deneke og Loree Gaikowski viser hvor ungene tok seg fra skolen og mot Hinner gården*

Så skal vi til et annet sted i Midtvesten. Karen og Ole Tisland fra Telemark hadde ni barn. Fem av disse døde av difteri hjemme før de emigrerte. De dro med fire barn, hvorav sønnen Andreas var døv og svak. Han døde under overfarten. Det ble en tøff reise. 22 barn og en voksen døde. Det var et sjokk å oppleve «begravelsen» om bord, hvor de senket vedkommende i havet. Det fortelles at noen mødre som mistet sine, skjulte ungen for å gi en jordbegravelse ved ankomst.

William Klemp forlot sin høygravide kone for å se etter buskapen. Han kom aldri hjem igjen. Noen uker senere nedkom Klemps kone med en sønn. De fant William død mest oppspist av mus og gophers. Robert Chambers og sønnen Johnny var seks miles (9,6 km) sørvest av

Huron. De forsøkte å beskytte seg mot stormen. De hadde med en newfoundlandshund. Faren la hunden og jakka si over sønnen. Da de ble funnet levde sønnen, men faren var død.

Mine snille og gode hjelpere i Wessington Springs. F.v: Jean Ferguson fra museet, lokalhistoriker Darell Deneke og leder av stedets næringsforum Loree Gaikowski

Difteri rammet familien Westphalen i 1883 i Ridgeley, Nebraska. To dager før julekvelden døde den seks år gamle Fred. The Children's blizzard tok to av døtrene: Eda (13) og Mathilda (8). De hadde forlatt skolen og sin lærerinne Nelly Forsythe. De gikk nok bare bent på til de falt rett framover, slik de ble funnet. Faren hengte seg selv deretter.

Jeg har forsøkt gjennom lang tid, å finne noen fra mitt nedslagsfelt, Værnesregionen, som ble rammet under The Children's Blizzard. Heldigvis fant jeg ingen. Men så gjennom en etterlysning i «Tronderlag of America» fikk jeg kontakt med Lana Williams Reich fra Northfield, Minnesota. Hennes slekt stammer fra Rissa. Hennes oldeforeldre, Karen Martha og Benjamin Anderson emigrerte med seks barn til Amerika i 1874. De slo seg ned i sørøstlige del av Sør-Dakota, og fikk to barn til, blant annet bestefar til Lana som ble døpt Carl Martin i 1880. I forbindelse med den fødselen så dør mor Karen Martha. Bestefar Carl Martin ble gift med Elisabeth Lee, og de fikk to barn: Mildrid og Eleanor. Sistnevnte er mor

til Lana og Zane avbildet nedenfor her. I Rissa i dag bor Oddvar Flataunet og Tormod Overland, som har vært mine kontakter og hjelpere. Lana og Zane er firmenninger av mor til Oddvar Flataunet og seksmenninger av bestemor til Tormod Overland. Det gjør at Tormod Overland er sønn av sjumening til Oddvar Flataunet.

Ved Flataunegårdene: Tormod Overland viser hvor familien fra Rissa utvandret fra

I 1888 var bestefar til Lana og Zane: Carl Martin Anderson, åtte år, og gikk i 2. klasse på West Prairie School. Da blizzard'n kom den 12. januar var lærerinne Nellie Gurnsey forutseende nok til å beholde barna inne på skolen og reddet trolig mange liv på den måten.

F.v: Oddvar Flataunet og Tormod Overland, onsdag 2. juni 2021

West Prairie School ble organisert i 1873, og planlagt som «a dugout» (jordhytte bygd inn i en liten bakke). Denne ble utformet i det sørvestlige hjørnet av section 18 i twp 95, på nordsiden av Smokey Run. To av de aller første elevene som begynte på denne skolen inni i jordhytta var Ole og Gunhild Anderson, eldre søsken av bestefar til Lana og Zane Williams. Første lærer var Bagstad. Godtgjørelse på 25 dollar i måneden. I 1880 sto en ny skolebygning ferdig. Denne bygningen ble brukt i 50 år. Ny skole ble bygd i 1930.

Den nye skolen stod ferdig i 1930

5. mai 2022 i Mankato, Minnesota: søstrene Melanie Williams og Lana Williams Reich, som vokste opp på farm'n i Irene i Sør-Dakota, hvis forfedre kom fra Rissa i Trøndelag

25. april 2022: broren Zane Williams - som driver Williams Hay & Cattle i Irene i dag, sammen med sin kone: Sandy Viau Williams

Så skal vi til Baltic, nord av Sioux Falls i Sør-Dakota. Jeg besøkte i april 2022 min gode venn, *Mr. Baltic himself* - Bud Skancke. Han har røtter fra Meråker og kan mer om Meråker enn meråkerbyggen selv. Han har gjennom et langt liv som entreprenør bygd opp Baltic. Samtidig er han glødende interessert i alt som har med historie å gjøre. Og han forteller meg at Baltic

Bud Skancke 26. april 2022

Margit & Lyle Bakke 29. april 2022

også ble tragisk berørt av The Children's Blizzard. Da frøs lærerinnen Kristina Jacobsen, f. 29. oktober 1869, og hennes elev Josephena Grinde (12) i hjel i hverandres armer da de forsøkte å ta seg hjemover fra Kringen skole, som lå litt sørøst av Baltic sentrum. Familien Grinde hadde utvandret fra Leikanger i Sogn. Familien flyttet vestover til Silverton, Oregon i 1900. Den unge lærerinnen, Kristina, var datter av Jacob Knutsen (1815-1896) - som hadde utvandret fra Rollag i Tinn. Trolig kom han over samtidig som Rollagfamilien, som slo seg ned i Beaver Creek og Garretson, hvis avstand er kun et stenkast fra Baltic. Foreldrene til Kristina synes å ha slått seg ned i Ridgeway i Iowa, i og med at Kristina blir gravlagt der på United Lutheran Cemetery (tidligere Sanderson cemetery), hvor også foreldrene hennes senere ble gravlagt. Det heter seg at en tjenestekar hos farmer Ole Gunderson i Baltic frøs samtidig i hjel som de som kom fra skolen - da han skulle løsne to hester fra en slede. Takk være Bud Skancke sine opplysninger, klarte jeg via Margit Bakke i Flom, Minnesota - å finne levende slekt av familie Jacobson og lærerinnen som omkom i The Children's Blizzard, - nemlig Carolyn Carlson Pratt i Mesa, Arizona og hennes nevø Jans Carlson i Rapid City, South-Dakota. Og for å bevise at verden ikke er så stor som du tror, kan opplyses at denne Jans Carlson har gått på den anerkjente skolen Hjerleid på Dovre og jobbet på Dombås - samt på hytta til Røkke på Oppdal. Jeg har funnet deres forfedre, og har mistanke om nåværende, levende slektninger i Dal, Tinn kommune og Rjukan-regionen generelt.

Jans Carlson

Carolyn Carlson Pratt

Fra *The Children's Blizzard* snakkes det om *The heroines of the prairie* (heltinnene på prærien), disse unge lærerinnene som trolig reddet hundrevis av skolebarn da stormen kom som lyn fra klar himmel (blitz). Noen av ungene ble kalt tilbake etter å ha startet på hjemveien. Flere lærerinner gikk sammen med barna, i et forsøk på å nå nærmeste gård. Noen la seg over sine elever og beskyttet dem, faktisk med sitt eget liv. Tradisjonsfortellingene er mange og skjærende.

Det første de ulike myndigheter gjord etter at stormen hadde gitt seg, og situasjonen igjen var under kontroll, og faktisk samtidig med at søk- og redningsarbeid delvis fortsatte, var å stille spørsmål om hvorfor stormen ikke ble varslet. Dette har jo blitt analysert i det vide og det brede, og konklusjonen har på et vis være at stormen kom så fort og brutalt at det var ingen som fikk den minste advarsel verken teoretisk eller fra naturen i seg selv. Selv de beste værlesere av tegn i naturen (bønder, fisker, fjellfolk) ble overrasket. Og det meteorologiske var knapt kommet inn i rutinemessige systemer. General Adolphus W. Greely var sjef for datidens værvarsling, og gikk visstnok fri, men klarte å finne en lavere underordnet, nemlig løytnant Thomas Mayhew Woodruff, som delvis ble gjort til syndebukk. Nå kan en sikkert også si at den gangen visste de ikke bedre. Systematisk værvarsling i form av fronter med dens symboler ble faktisk funnet opp av to fra Bergen omkring 1. verdenskrig, nemlig fysikeren Vilhelm Bjerknes og hans sønn Jacob.

Omsider gikk også solen ned for de små skolene på prærien (Foto: Nicholas, intricate explorer)

Ute på prærien var det langt til naboen, de bodde isolert. Og da naturen slo til vinglet de litt i sin egen tro. Noen holdt fast på at det var «*An act of God*», mens andre aksepterte det som «*A natural disaster*». Ett av problemene med uvær og ekstrem kulde, er de variabler som oppstår der og da, avhengig av størrelse, kroppsvekt, kjønn og biologiske faktorer. Kulden kan selvsagt drepe deg, gjennom at du fryser i hjel, men den kan også beskytte og bevare visse indre organer (fryse ned), som i neste omgang kan redde deg. Under *The Children's Blizzard* har øyenvitner og selvpplevelser fortalt at de var sikre på at kompisen var død, der de ble liggende ved siden av hverandre i snøen. Vedkommende var jo så kald, het det. Det har blitt beskrevet flere ganger hvor kalde folk har vært, og i ferd med å gi opp livet. Men så var det den kjente setningen: “*You are not dead until you are warm and dead.*” Mange av de som omkom døde ikke direkte av kulden, frøs ikke i hjel, men av mediske fenomen som følge av svikt av indre organ. Noen benevner dette som «*rewarming*». Vi kjenner det fra general Armfeldt sitt felttog gjennom Sylane, etter at de kom ned til Handøla og inn i varmen. Et slags sjokk. De kaller det for *Cardiac arrest caused by shock*, hvor selve faguttrykket hypothermia

kan deles inn i ulike grader. Vi kjenner dette også fra våre egen tid, blant annet i 1979 ved Grønland, da 16 danske nedkjølte fiskere «ble reddet» ut av et langt opphold i sjøen og den sikre død. Da de kom inn, ble de behandlet med varm drikke og varme pledd. Da de straks etterpå skulle bevege seg over dekk til et annet rom, falt samtlige om på dekket og døde.

Da Armfeldt sine soldater frøs i hjel i Sylane i et antall av 2 700 + 1 000 til døde da de kom frem til Handøla grunnet hypothermia, ble det hevdet at lokalbefolkningen fra Tydal og Meråker dro til fjells på likplyndring, blant annet rev de av de døde soldatene klærne. Selvsagt ble det litt likplyndring, men trolig var det ofte soldatene selv som tok av seg klærne før de stupte i døden. Gjennom flere hundre år, var det også slik at enkelte jenter ble funnet frosset i hjel, f. eks i utkanten av større byer i Nord-Europa. De hadde ikke så mye klær på seg der de ble funnet, og datidens politi satte døden i forbindelse med voldtekt og mord, men igjen var det nok mange av jentene selv som hadde kledd av seg da døden kom snikende med sin ekstreme kulde.

Det du har leste her, har vært et forsøk på å fortelle litt om denne tragiske januardagen i 1888. Sette den litt inn i en sammenheng, uten å rangere den opp mot andre katastrofer. Men det ligger vel oss alle nært, at ulykker som rammer barn blir ekstra hardt å bære. Og et viktig poeng hva gjelder faren for å omkomme på nettopp prærien, sett i relasjon til her i Norge når været slo om, var at på 1800-tallet var det knapt trær på prærien, som kunne gi skjul og ly. Her i Norge er det skog og daler å søke seg inn og ned i. Prærien den gangen var totalt naken, ikke slik som den er i dag med plantete trær over alt, hvor du finner husene midt inne i en liten treklynge. Prærien i dag er ikke slik den var den gangen nordmennene slo seg ned der ute. Da var den like enkel som den var ukomplisert, men overraskende farefull.